

T.B.M.M

DDC: 77-196
YER: 77-196
YIL: 77-196
CLT: 77-196
KSM: 77-196
KOP: 77-196
DEM: 77-196

آرماغان

KÜTÜPHANESİ

استعين بالله [ان الملوک اذا دخلوا قرية افسدوها وجعلوا اعزّة
اهلها اذلةً وكذلك يفعلون]
يعنى . . . حکمدارلر بريره کبره نرسه اوراي فساده ديريرلر
وعزيز اهايسنى ذليل قيلارلر . . . بويله ياپمق غادتاريدر .
[سورة النمل]

کوتاهيه مبعوثى

بسيم آتالاي

آقره - ۱۳۲۹ - بارت

سجل	صفحة	دوغرو	يا كايش
١٣	٤	جمعيت	جمعيتي
١	٦	عاص	عاصي
١٦	١٢	افسدها	افسدهاها
٢٠	١٢	اقلام الخلق	أقلام الخلق
١٠	١٧	مساحة	مساحته
١٥	٢٠	جعل	جهل
١١	٢١	كنفس واحدة	كنفس واحده
١٠	٢٨	حباب بن المنذر	حباب بن المنتذر
١٠	٣٠	هرجه	هركه
١٥	٣٤	لا تنعقد	لا تنفقد
٧	٣٥	كأسنان المشط	كاسنان المطر
١٧	٣٨	من اللرسوله	من اللرسوله
٧	٣٩	حلقة	خلفة

آرماغان

استعید بالله [ان الملوك اذا دخلوا قرية افسدوها و جعلوا اعززة
اهلها اذلةً و كذلك يفعلون]

یعنی ... حکمدارلر بریره کیره زلرسه اوراپی فساده ویریرلر
وعزیز اهلینفی ذیل قیلارلر .. بویله یایمق عادتلریدر .
[سورة النمل]

کوتاهیہ مبعونی
بسیم آتالای

آنقره — ۱۳۳۹ — مارت

ایچندہ کیلر

مواد	صفحہ
باشلانچ	ا
سملطنت	ب
خلافت	ج
مشورت	د
خلاق حاکمیتی	ه

اوقونان کتابلر :

تفسیر قاضی بیضاوی ، تفسیر فتح البیان فی مقاصد القرآن ، تفسیر حافظ ابن کثیر، تفسیر کبیر لفخر الدین الرازی، تاریخ ابن جریر الطبری، مستطرف، شرح مواقف، شرح عقائد، خاشیة عصام علی شرح العقائد الاسلام والنصرانیة لشیح محمد عبده، الطرق الحکمیة فی السیاسة الشرعیة لابن قیم الجوزی ، احکام السلطانیة لابن الحسین الماوردی .. کتاب العبر و دیوان المبتداء والخبر لابن خلدون المغربی .

باشلانغاچ

ملى حاكىبتىك بويوك مۇسىغى غازى مصطفى كمال باشا خىسر تىلپىنە آرماغان

طېيىتىد. [عمالت] نامىلە بر قانۇن واردىر؛ حرىكت خالىدە بولۇغان
بر جىسىم حرىكتى بىراقاز، تا كە اونىك حرىكتە غلبە ايدە بىلە جىك
باشقى بر عامل اولما دىقچە ! آنجاق بويە بر عامل او حرىكى
دوردورە بىلەر .

سكوتىدە بولۇغان بر جىسىم دە بويە در : اونى حرىكتە كىتەرە بىيامىك
ايچون او جىسىمىك سكوتىدە غلبە ايدە بىلە جىك بر عامل، بر محرک كر كدر .
ايشتە، انسانلىك قافالرنىدە كى فىكرى حرىكت و سكوت دىخى بويە در .
بىلەر دىنبرى ايدىنىش اولدىنى بر فىكرى مەھانىكى بر قافايە - قولايچە -
دە كىشىد بىر تىك مشكلدر . دماغ اىلك آلدىنى تاثيرلە يورومە سىندە دوام
ايدوب دوروركن اونىك حرىكتى تىبىل چوق كرملر نىچە مەز قالير .
بر قافا مالى بولونىش اولان مەھانىكى بر فىكرى دە كىشىد بىر تىك
ايچون او قافايە مەھادى تاثيرلر ياپىق كر كدر ؛ آنى تاثيرلرلە دە كىشىمىش
كى كورونەن فىكرلر اساسلى و ساغلام دىكلدر .

دماغلر اوزرىنە بايىسلاجق تاثيرلر ، دماغىك يارادىلىشىنە كورە
دكىشىدىكى كى ، واسطەلىك شىكلنە ونوعنە كورە دە دكىشىر . مەھادە

قابلیت‌های او قادر بود که همه‌اش اولان کیمسه‌لرده پایبلاجق تأثیر، فکری اولمقدن زیاده حسلرله اجرا ایدلمه ایدر. فردلر ایدینیش اولدقلری - اگری دوضرو - هر هانسی بر فکری بردنبره بر اقاممقدمه نه قادر هر دکلسه جمعیتلرده بویله درلر .

جمعیتلر - ای، کونو - اعتبارلرینی بر اقق ایستمنزلر. انسیاقی بر صورتده او، اعتبار و قناعتلره اویارلر دورورلر . اوقناعت و اعتباردک قناعتلری کندیلرینه سوبله‌سه در حال اعتراض ، حق عصیان ایدرلر . تا که اوجهیت قناعت و اعتبارنده کی فنانی وقایع و حادثاتک کوسترمه سیله کوره بیلیرلر . ادر وقت اسکی قناعت و اعتباردک برینه یکی و صاغلام قناعت و اعتبارلر قائم اولور .

جمعیت بو قناعت و اعتبارلرینی ده اسکیسی کی قورومق صافلامق ایستر .

بو صورتله وقایع و حادثاتک سور و کله سیله جمعیتی بعض اعتبار و قناعتلردن واز کچدیکی - واقمه قانونی موجینجه - یکی اعتبار و قناعتلره منقاد اولدینی حالده یینه جمعیتک فردلرندن بر طاقلری اسکی اعتبار و قناعتلرک زبونی اولمقدمه دوام ایدرلر .

آرتق بو قبیل دماغلرک فکری حرکتمده بک آغیر و کونوروم اولدقلری جهته آنلرک اسکی حالده دواملری جمعیتک طبیی بورومسنه ضرر ویرمز . جمعیت یکی قناعت و اعتبار دائره سننده یورومسنه دوام ایدر . بعضاً یکی فکرلرک کواکشمه دیکی زمانلرده سورچهلر ، سننده لهله واقع اولور . بونلر نه قادر شدید اولورسه اولسون آرتق بر کره حرکتلرک اولان افکار جمعیتی دوردلره مازلر ؛ بلکه یورومسنی آغیرلاشدیره بیلیرلر . فقط بوسبوتون سوندوره منزلر .

تاریخده بونک پک چوق امثانه راست کلینیر.
تاریخ ها، همان بوکبی جریانلرک و جریانلره قارشى مقاومتلرک
جاریشدینی بر مهندرس .

بعض جمعیتلر عصرلرک کند بلرینه ویرمش اولدینی اعتیاد
وقاعتلری بر اقباللرکن ، قناعت و اعتیاد خصوصنده اونلردن
دها صاعلام و یکی اولان یا باشقه جمعیتلر ویا بر ایکی داهی
کندیلرینه قارشى چقمش ، اونلرک قناعت و اعتیادلرینه هجوم ایتمش
و فقط مقابله کورمش ، کورولتی چقمش فاوظار اولمش نهایت زمانه ،
عصره ، یا شایشه دها موافق اولان قناعت و اعتیادلر بر طومش
اسکیلری بیقبولوب کیتمشدر .

بر چوق بینم برلرک بر چوق داهیلرک و انقلابچیلرک حیاتلری هپ
بو قبیل مجاهدلرله کچمشدره دایما اولنلره قارشى بر چوق مخالفلر چقمش
بر چوق مقاومتلر وجوده کتیرلمشدر .

هریکى نکره عقیده نکره و بوجکاری بولونان طالمرده بوبله اولما مشلرمی ؟
شرق و غربده بومقاومتلره قوربان کیدن نیجه بویوک آداملر واردر . [°]
هر مجد و انقلابچینک دخی و مقاومته معروض قالماسی پک طیبیدره
انقلابک دهرینلکی ، عصره و مصالحته درجه موافقتی ، خالقک روحی
واجتماعی احنیاجلرینه صورت تطابقی ، انقلابچینک قدرت و عزیمی
نسبتنده بومقاومت آرزو و چوق تأثیر کورتره بیلیر . آرتق بو انقلاب
بر کره یورومیه باشلادیمی ارنی هیچ بر شی دور دوره ماز . اونى

[°] مشهور غالبه بونلردن بریسیدره اسلام علماسی آراسنده دخی هدر
ایدلش پک چوق ذوات واردره حتی امام خزانى حضرتلرینک اثرلری - «دینه
مغایره دیه - اندلس علماسی اندلسه کیرمسنی یاساق ایتشلردی . [طبقات الامم]

دوردورمه جالشمق کره نك يورويديني دوردورمه جالشمق قادار
بوشدر .

عصرلك ياواش ياواش كبره رك آلتني اوبديني و صوك سنه لك -
شدتلي صار صينتي ليله بوسه بونون - بندن اوينانديني ساطنت ، تحكم نختي
بر انقلاب ايله ييقلمش ، خلق كندی اراده سنه مالك ، كندی حرينه
صاحب اولش .

شبهه سز بو حرکت و انقلاب عرض ايتديكم عطالت قانوني موجبه
بهض دماغلرجه بردنبره قبول اولنه ميه جقدر فقط زمان اولري ده يوله
كتيره جك و هر كس كی بو حال اولرجه ده بك طبيعي و مشروع
كوروله جكدور .

خاقك كندی حاكيت و حرينه مالك اولمايك نظر شريعتده كی
موقفي كوسترمك ايچون شو رساله جيكي ترتيب و تحرير ايلدم . توفيق
جناب حقدندر .

سلطنت

[مختار صحاح] صاحبی بولکہ نیک معناسی شو صورتہ ایضاح ایدیوری:
[سلط السلاطۃ القہر و قد سلط اللہ تسلیطاً قنسلط علیہم] خلاصہ سلطنت
قہر و تسلط معناسہ در . نتہ کیم بولکہ تور کجہ منہ مسلط اولدی شکلندہ
کیر مشدر .

بوتون اسلام تاریخلرینک روایتلریلہ ثابتدر کہ صدر اسلامده کلہن
خلیفہ لرہ ، حق حکمدار لرہ سلطان عنوانی و برلزدی . بو عنوان چوق
صکرادر . سلطان کلہ سی ، غرب لسانلرندہ استقلاللری قایب ایتمش ، شرق
حکمدار لرینہ علم اولمشدر .

ہر زمان سلطانلر کلہ نیک تام معناسیلہ خلقک اوزرینہ مساط اولمشلر
خلقی ازمکدن خلقی قہر ایتمکدن باشقہ بر شی یا پاماشلردر . ایشتہ
تاریخ میداندہ . . .

شرق بوسلطانلرک آنجوق پارمقلہ صاییلہ بیلہ جک قدر پک آزدن
استفادہ ایتمش ، اوبرلری ہب نبعہ لرینی کولہ کی طومشار [°] خلقی آزمشار ،

[°] غربدخی بوقبیل مستبد و ظالم حکمدارلردن چوق ضرر کورمشدر .
اونکچون بوکون غربدہ مان مان سلطنت قالمش کیدر . ہر نہ قادر غرب
حکمدارلری آراستندہ « حکومت دیک بن دیمکدر [l'état c'el moi]
» بدن صورکرا طوفان [après moi déluge] دیہ نلری بولوندیسہ
ہر حالہ مملکتلرینہ ضرر لرلی شرق سلطانلری و حکمدارلری قادر اولما مشدر . پ. آ.

کنندی کیف و راحت لرندن باشقه هیچ بر شی دوشونمه مشلردر .
یا لیکز سلطانلر دکل . خلیفه عنوانی آلانلر بیله عینی استبداد
و تحکمی یا پیشلر و بلکه داها ایلری کینمشلردر . ایشته امویلر
ایچارندن عمر بن عبدالعزیز استتتا ایدیلیرسه بردانه بیله آله آذوب
بوزه طو تولا جنی یوقدر .

هله عباسیلردن ، عمر بن عبدالعزیزه یا قلاشابیله جک بر خلیفه بیله
چیقاماشدر . سفاهتک ، جنایتک هر چشیدنی یا پیشلر . . عبدالله السفاح
امان و بردیکی امویلرک یاری کیلمش کورده لری اوزرنده عشرت
سفره سی قوردورمش . نوندن صو کرا کله نلردن بمضیلری قادیئلری
ارکک بمضیلری ده ارکک کاری قادین قیافته قوبه هله وقت کچیرمشلر .
عباسیلرک اک پارلاق دورلری اولان هارون الرشید دوری بیله
جنایتلرله دولودور . هارون زماننده باغداد سرایی فسق یوواسی ایدی .
ضرب امپراطورینی اندلس اسلاملری اوزرینه یورومک ایچور هارون
تشویق اده بولوندی و هدیه لر کوندردی . ایشته خلیفه عنوانی طاشیمان
بر مسلمان حکمداری نصارایی اسلاملرک محو ایدیله نه چاغیرییور .
تشویق ایدیوردی .

هارون رشیددن صو کرا کله نلر داها فنا حرکت ایتدیلر . ساجوق
حکمدارلری ، عثمانلی پادشاهلری هب عینی قوماشدن بیچیلش قافانلر
ایدیلر . عینی مستبدیلر .

بو حکمدارلر کندیلرینک خلقدن باشقه بر شی اولدیقلرینه قائل
اولورلردی ؛ خلق اونلرک کیف و آرزولرینی ، امر و اراده لرینی برلرینه
کتیرمک ایچون یارادیلش مخلوقلردی . ثولک ، سلطانلرک مالی ، باغی ،
باغچه سی ، خلق ده خدمتچیلری ، بر فادلری ، قوللری ، قولاغی کوبه لی
کوله لری ایدیلر .

مکه امیری سمید بن عاصی صاریق صارا جق اولورسه کیمسه
صاریق صاراماژدی. امویلردن عبدالملک صاری رنکلی مست کیه جک
اولورسه کیمسه اورنکده مست کیه مزدی .

عثمانلی پادشاهلری - هله فاحدن سوکرا - آناطولوی کنیدیلرینه
رقیب صایدیلر . کندی سلطنت واستبدادلری علیه هر واقع اولان
عصبان آناطولودن چبقدنن ایچون آناطولوی وبالخاصه تورکاری
اهال ایندیلر . [*]

پادشاهلر سرایلرینه تورکدن باشقه هر صوی طولیدریدیلر .
عرب ، آرانوود ، چرکس ، کورجی ، روم ، ارمنی ، یهودی ،
صرب ، روس ، لاتین عرینه مذسوب آداملره تورکدن ده ا زیاده
اعتقاد کوسه تریاوردی . بونلرک یایکیز کنججلی وارکه کلری دکل
قادیلری ده سرایلره دولوب طاشیورلردی . هر ایشه قاریشیورلردی .
پادشاهلرک اطرافنده بولونان باشالرده پادشاهلری تعقیب و تقلید
ایدیورلردی . ذاتاً بر چوقلری تورک اولمایان بو باشالر پادشاهلری
تورکاردن صوغودیورلردی .

تورکار ، هله آناطولوی تورکاری دائما شبهه لی نظرله کوردو یورلردی .
هر مناسبتله سرای و اطرافنده بولونانلر طرفندن تورکار تحقیر
ایدیلورلردی . آناطولوده کی هر حرکت قانلرله ، پک صرحه تیز بر
شکله بوغولورلردی .

جلالی مسئله لرندن ، بابائیلردن ، آبازه پاشا حرکاتندن ، قارامان
اوغزللری حادثه لرندن ، ایچ ایل عصه سیانلرندن طوتیکیزده اعلان

[۵] تاریخده اوپله تصادفلر واردرکه انسان شاشار : آخره ایکی دفعه
همان اوغولارینک سلطنت و حاکیمته نهایت و برمشهر . ایکی ضربه ده شرفدن
قلندر .

حریتدن اولمکی ارضروم قیامی و صوگ ملی حرکاته قادر کلوب کجهن
هر عصیان عثمان اوغللرینک استبداد و تحکمارینه متوجهدی .

عثمان اوغللری بونی بک اینی آکلادیقلری ایچون نه یاپوب بو
عصیانلری باصدیره بی دوشونورلردی . ایسترسه دهره لر قادر قانلر
آقاچقمش نه ضرری وار . نولهن « اترک بی ادراکدر . ایسترسه
بیکلرجه آدام دیری دیری قوبولره آتیلاجق ایمش ، کیمه نه اهو
اولان نورکدر . . ایسترسه دفتر طوتماجه یوزیک ادم کیسیاسین .
نه اهیق وار تورکه ندر . ترک ایمان ایتشدر .

هله بو عصیانلر یوروکاردن ، عشییرتلردن کله جک اولورسه
عثمان اوغللری کویلهر بینه لرلایدی . چونکه یوروکار عثمان اوغللرینی
استرقاب ایدرلردی . اولرده یوروکاردن چوق بیارلردی . آنسکچون
یوروکار یوق ایدیله لی داغیدیله لی ایدی .

قوزان اوغلی مسئله سی ، کاوور داغی حادثه سی بوکا کوزل بر
مثالدر . قوزانلیلر بر داها بللرینی دوغرولداماتی اوزره محوایدیلیر .
هریدن ، آچلقدن ، خاستالقدن یاریم میلیون تورکه ن اولدی . [۱۰]
بوکاسرای و اطرافده کیلرمنون اولدیلر . قاتلره ، جانیلره نشانلر ، رتبه لر ،
احسانلر یاغدیرلدی . چوقور اووا بوشالدی ، آطنه و مرعش سوندی .
عثمان اوغللری قوتله و عسکرله سوندوره مدیکلری عصیانلری
حیله ایله ، وعد ایله سوندورولردی . قیرامادقلری آللری اوپرلردی .
سرایه کیره رک عرضحال ایچون پادشاهی سوران بر کویلونک
حرکتی سلطان فاتحی قیزدیرمشدی .

مرعش تاریخی نامنده کی اثرمه قوزان مسئله سی و قتل عامل تمامیله
صریح ایدیلشدر .

آرتیق بوندن سوکرا خلقلک دوغرودن دوفرویه پادشاهه
عرضحال ویر ۹۰ سی یاساق ابدلی . پادشاه خقله علاقه سی کسدی .
مخفله چکیلدی . ملتله آراسنه پرده کر بلدی . سونکولو عسکر لر
قونولدی .

پادشاه [سن الله طرفدن کونده ریلش بر امیر محمد حسین]
دییه ن دالقاو قلمی طوبیلا دی . بیزانس مراسمه نی آلدی : ذوق
وانتیه سنه دالدی . مظلوم سیسی دویماق ایچون سرایک قاپولر نی
قاباندی . [*] اک بیوکاری بونی یابارسه آرتیق سز دوشونیکز که
صاقالی ایچیلرله دونادان پادشاهلر نهلر یایمامشیر یاخود نهلرک یایلماسنه
مساعده ایتمه مشلردر ؟

بر دوزینه قارداش قوزوسی آل قانلره بویایارق اونلرک جسدلر نی
تختلرینه باصاماق یایان مستبدلر می خاقلی و خلقلک حقوقنی دوشونجه کلردی ؟
بوئلره قارشى آراسیرا پاک اناطولونک خلقی آیاقلانیوردی .
فاقاط مستبدلر بر تورلو قهر و تحکم و مظلمدن واز کچمیورلردی .
اونلر تحکم و استبدادی حکمه دارلرک و حکومتنک اساسلی شرطلرندن سانیور .
لردی . چونکه اطرافلر نده [هر چه سلطان پسنده هنرست] دییه ن دالقاو و قلم
واردی . چونکه اطرافلر نده دینی ده ، ایمانی ده بر نشانه و بر التفاته
دکیشه ن سرسریلر یوق دکلدی . چونکه اطرافلر نده کندی اولادلر نیک
استقباللر نی تأمین ایچون مسلك عالمی ، طرز تعلیمی آلت اوست
ایده ن جرار علما وار ابدی .

بوقیبل سلطنتک و بوشکل اداره نک مسلمانقله قطعاً آلدش و بریشی
[*] اندلس انلر نیک بورکاری یاقان فریادلری بیله اونى حرکت
کنپره مدی .

پو قدر، لسان خلقی اقلام حق [۱] صایان مسلمانانق خلقک دیانک باغلانته فی اصلا آرا و اتمز . مسلمانانق حکمت ، مشورت و عدالت اوزرینه ، مؤسسدیر . حالبوکه اسلام حکمدارلرندن پک چوققلری بوجهتلری تمامیله اهل ایتمشلر ، باشقه شرق مللرینک حکمدارلری کی لایستل ، مستقل ، مستبد اولمشلر بلکهده اولره رحمت اوقرداجق آزیلیار بیله چیقمشدر .

اسنسا آنسانانق مستبد حکمدارلرک پک آزندن استفاده ایتمشدر . بو حکمدارلر حرب ایتدیلسه صلح یابدیلرسه هب کندی آرزو، لرینک تطمینی ایچون یابدیلر . نه اینسه دیلر هب کندیلری ، کندی نفس نفیس هابونلری ایچوندی . خلق و خلقک احتیاجلری هبیچ دوشونولمزدی . [۲]

ملتلر بو حکمدارلرک آرقالرندن فاوغان غاوغابه فلا کتدن فلا کته قوشمشلر . خلق حکمدارلرک اللرنده کور بر آلت کی قوللانیامش خلق کوله کی صاتیامش ، داوار کی آلمشدر . بو قییل سلطنت صاحبلی کیردیکلری یلری صویمشلر ، جیتدیقلری یلری یاقشیلردر . نینه کیم بلقیس لسانندن حکایت شو آیت جلیلهده دخی کلشدر . استعیندبالله [ان الملوك اذا دخلوا قرية افسدها وجعلوا اعززة اهلها اذلة وكذلك یفعلون] . یعنی حکمدارلر بریره کیردیلرسه اورانی فساده ویررلر ؛ عزیز اولان خلقنی ذلیل قیلارلر ، بوبله یایمق عاتلریدر . قاضی بیضاوی حضرقلری بو آیت جلیلهنی شو صورتهله تفسیر

[۱] لسان الخلق اقلام الخلق .

[۲] اندلس مسلمانلرینک امدادلرینه کوندلرک اوزره حاضرلانیان دونانما بر یهودینک تشویقله قبریسه کی ییلامش شرابلری آلمق ایچون قبریس فتحنه کوندلرلش . بونی وقتک شیخ الاسلامی ده تصویب ایتمشدر .

تفسير ايديو رلر. [ان الملوك اذا دخلوا قرية افسدوها] تزييف لما احست منهم من الميل الى المماناة بادعائهم القوى الذاتية والعرضيه [يعنى حكمدارلرک بر طاقم قوتلر ادعاسيله آدام اولدورميه اولان ميللري حس ايتديکندن اونلري تزييف ايجون بويله سويله مشدر .

[وجعلوا اعزة اهلهما اذله] نهب اموالهم وتخريب ديارهم الى غير ذلك من الالهانة والاسر [يعنى بادشاه خلقك مللريني ياغما ايدرلر ، مملکتلريني ياغوب بيچارلر . کنديلرينه اهانت ايدر ، اسير قیلارلر ..

[وكذلك يفعلون] تقريرلر ما وصفت من حالهم وتقرير بان ذلك من عاداتهم الثابتة المستمرة او تصديق اياها من اللعنة وجل .. يعنى بلقيسك ؛ حكمدارلرک مستمر ودائمی اولان عادتارندن وصف ايلديكى شيشي تقرير ايجون كتيريلش وياخود الله تعالى حضرتلري طرفندن بلقيسى تصديق ايجون [وكذلك يفعلون] بويورولمشدر .

مفسرلر دن بر قسمی [وكذلك يفعلون] نظم شريفنى بلقيسك سوزلرندن سايارلر ؛ بر قسم مفسرلر « دوغرودن دوغروه بلقيسى تأييد وتصديق ايجون حق تعالى حضرتلري طرفندن كلش كلام اللهيدر ، ديورلر . بلقيسك سوزى اولسه بيله اونى نقض ايدر بر كلام الهى وارد اولما مشدر . بلقيسك سوزى دكلسه بادشاهلرک خاق اوزرينه بلا كسيلمش اولدقلى نصرمح وتصديق بويورولمش اولور . هر ايكي تقديره كورمه ده حكمدارلر افساد ايله تخريب واهانتله موصوفدرلر . اسكيلريني بر طرفه بر اقالم. اهانتك سوك واوناندير ينجى شكلى [وحيد الدين] يا بماه شميدير ؟

لسان قرآن ايله ذم ايديلهن ، اوزاق ياقين بر جوق فسالفلى

کورولهن حکمدارلرک آرتق خلق اوزرنده اسکی تحکم و استبدادلرینه نهایت ویرلمهلی ، خلق کندی ایشلری بینه کندیسې کورمایدنر .
یر پوزنده کی ملئرک بعضیلری بویولی چرقدن طوتمش اولدقلری بعضیلرینک ده طوتمق اوزره بولندقلری کورولور . ماتمز دخی بو مشروع و مقبول بولی طوتمش ، کندی اوینک ایشی ، اداره سنی کندی الینه آلمشدر .

انسانلر حکمدارلردن شیمدی به قادر هیچ استفاده ایتمه مشلر . فقط خلیفه لردن استفاده ایتمشلمی ؟ نه کزهر . درت بیوک خلیفه دن سکرا عمر بن عبدالعزیزدن باشقه اسلامانی و انسانانی قورویان برخلیفه وها کله مشدر . ما اویه نك حرکاتی پیدانده . حضرت حسنه سسوز ویردیکی خالد اوغلی یزیدی ولی عهد اعلان ایتمشدر . کندیسینه اعتراض ایدنلری وبالخاصه حجر بن عدی کی صحابه لری آفاچلره آصدیروب قورقاسی به قدر براقیدر مشدر .

یزیدک اولاد رسوله یابدینی خیانت بتون اهل اسلامی قیامت قادر متاثر ایتمشدر . مرهوان بن بیکم معلوم پیغمبرجه مردود و مطر . ودی . عبدالملک کندیسینه [خلیفه اولدک] دیدکلری زمان قرآنی آلوب بو صوک آیریاشمزدر . دیمش ، کعبه بی یاقوب قدسده بر یکی کعبه یاقوب ایسته مشدر .

ولید فاسق یابدینی استخارم نك موافق اولمادیقی کورونجه قرآن کریمی یره آتمش [او عدنی بجبار عنید قها اناذک جبار عنید اذالاقیت ربک یوم حشر فقل یارب منرقنی ولید] دیمش .
امویلر زمانند کی فتوحات ابانی خلیفه لرک شخصلرنده آرامامالی . ملنک یکی آلمش اولدینی رو حده . الامانک کیشه لک استعدادنده آرامامالی .

اگر بخلفه‌ها غیرت اینسه‌لردی ، توکم واسـتبدادی بیراقازق
مشروع و مسنون بر صورتده حرکت اینسه‌لردی اسلامق دها چابیق
انتشار ایدر و کیردیکی برلردن چیقه‌سازدی . اندلس ، روم ایلی ،
بوجاق ، ایدیل ، سجیلیا کی ..

عباسی خلیفه‌لرده معلوم ! .. عبدالله سـفاحیک ظامی ، قان
دوکوجیلدیکی سوز کوتورمن . هپ تولدوردیکی ده مسلمان .. مهدی
ضیف ، هادی سفیه ، امین بودالا ، هارون هم سفیه ، هم اهانتکار
بر آدم . مأمون قورقاق ، مستعصم جاهل الخ ..

هربری بر تورلو دکل بیک تورلو قتالقه و قصورله معلول ..
سرایلری ایرانک دورت بیک سنه‌لک سفاهتیرینه صوک ملجأ ..
عثمانلی خلیفه‌لری هکیندا .. یاوز سلطان سلیم ، مصرده مسلمان
قادینلیری صاچلرندن دیوارلره آصدیرمق کی وحشتلر کوترمشدره
هیچ لزومی و ایجابی اولمدینی حالدده مصرده ذوالقدر مالکنده ،
آذربایجانده میلیونلره مسلمان قانی دوکشدر .

قانونی سلطان سلیمان نه اندلس مسلمانلرینک جانلر یاقان فریادلرینه
نده قازان مسلمانلرینک موسقوفلردن واقع اولان اتتمدادرینه قولاق
ویرمشدر . قازان حکمداری ایکنجی صراحیقی بلذات کنندیسی
کلرک بلدیینی حالدده بینه دیکلده مه‌مشدر . سـاطار فاتح و بابزیده
اندلس اسلاملرینه اساسلی هیچ پر یاردیده بولنمامشدردر .

شریعت حامیدی اولان خلیفه‌لرک ایلاک هنزلری کندیلرینه
رقیب اولمسی محتمل بولونان معصوملری اولدورمکدی . کرک
امویلردن ، کرک عباسیلردن و کرک عثمانیلردن هیچ بر خلیفه‌اسلاملرک
حقوقنی حمایه و صیانت ایتمکی دوشونمه‌مشدردر . بونلر یا اسلامی

اسلامه قیردیرمشلر ، یاخود اسلاملری بوش وفادامنز غاوغارله
بورمشلر ، نوکتمشلر ایشته خلافتی سلطنتت شککنه قاب ایتمنک
جزاسی ، ایشته خلیفه لری غیر مسئول ، مقدس زهر شیشه قادر
بیلمه نک فذالقری ..

بونلر آره سنده کندیسنه خلیفه رسول الله سوسی ویردیکی حالده
ملتی علینه ، غازیلر علینه نصارا ایله برله شهنلر دخی کوروله شمشیدر
دین و وطن دشمنلریله چارپیشان مجاهدلری یالانچی فذالرله اشقیبا
صایانلر حیه امشمیدر . [°]

[°] ایکی اسلام ملتلی بربرنه چارپشیدیران مستبد خلیفه لره یارانمق ایچون
شیعه نک مالی حلال ، عرضی حلال دییه فتوا ویره ن قیهلر کلشدر . [فتوای
بهیجه] صاحبی کھی ؛
شاه اسماعیلک نکاحلی قاریسنی باشقهنه ، نکاح ایدن کونو علامه پ بوقیلدندر .

خلافت

اهل سنت والجماعته كوره امامت و خلافت مسئلهسى اصول ديندن
دكلدر . امور سياسيه دندر .

شيعه يه كوره اصول ديندنر . نيته كيم شرح موافق صاحبي
[المنصد الرابع في الامامة و مباحثها] ديبه باشلايان فصل مخصوصك
باشلانماجنده دليست من اصول الديانات والعقائد خلافاً للشيعه بل هي
عزنا من الفروع [ديمشدر . يعنى امامت مسئله لرى عقائد و ديانتك
اساسندن دكلدر .

شرح عقائد حاشيه سنده عصام [جعل الامامة من مقاصد علم الكلام
على اصل اهل السنة مساحتته] ديمشدر يعنى عقائد نسفيه صاحبنك
امامت بجننى علم كلامك مقاصد مهمه سنندن قيلمه سى اهل سذك اساسنه
كوره مساحه در »

صدر اسلامه ياقين كچهن علمائى كرام امامت و خلافت مسئله لرى
عقائد مسئلى آراسندرج ييله ائمه شلردر . امام اعظم ابو حنيفه حضرت لرى
[فقه اكبر] نده و امام ابى حسن الاشعري [اصول الديانه] آدلى كتابنده
امامت بجننى اصلا اثبات ائمه شلردر . امامت و خلافت مسائلنى عقائد
مسائلنى آراسنده صاحبتى متكلمينه . بالخاصه متأخرين متكلمينه كوره

طاعت اولشدر . اولرده بو مسائلك اصول دیندن اولدیغنه اتفاق
ایتمشدر .

اهل-سفته کوره امام نعیمی - معماً ، اهل اشتزاله کوره عقلاً واجب .
بعض فرق اسلامییه کوره آنجا وقتنه زماننده واجبدر . بعض فرقهلره
کوره ده صالح و صلاح زماننده واجبدر . هر حالده خلافت ، امامتی سلطنت
و استبداد ایله همعیار طو تمامق لازمدر . نته کیم معاویه اوغلی یزیدی
ولی عهد ایتمه دن اول مدینه ده . والی بولونان مروان ابن حکمه مسئله یی
یازدی و افکار اهالی یی آ کلاماسق توصیه ایتدی . خلق قبوله میل
ایتدیله . عبدالرحمن بن ابی بکر ، عبدالله بن عمر ، عبدالله بن زبیر
یعنی عبادله و حضرت حسین رضی الله عنه افندیمز اعتراض ایتدیله .
حضرت عائشه ده رد ایدنلردن ایدی . حتی عبدالرحمن بن
ابی بکر « سز خلافتی قیصر لکه نحو یل ایتک ایستقورسکوز » دیمشدر .
بونک اوزرینه معاویه کندیمی مدینه یه قادار کلمک لزومی
کوردی و مدینه یه ، عبدالله بن زبیری کوردی . ابن زبیر « اوغلیکی
ولی عهد یایمه ! حضرت پیغمبر کی حرکت ایت . هیچ اولماز ، ابی
و عمر کی یاپ ! » دیدسه ده معاویه یی قادی امدی . حتی ابن جریر -
الطبرینک آلتنجی - جلدده یازدینی وجهله عبدالرحمن بن ابی بکری معاویه
ئولومله قورقوتدینی حالده یزید ایچون بیعت وعدی آله اماندر .

عبدالرحمن بن ابی بکرک شه و فادرسندن آ کلاش - یلدیغه
کوره خلافت سلطنتدن باشقه بر شیدر . بونی فتح مکه کونی جریان
ایدن بر وقعه دخی اثبات ایدر . حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه
وسلم افندیز عمر جهن عباده « ابی سفیانی آل الام عسکر لرینک
کیچد آایلرینی کورسون » بو یورمشدر . حضرت عباس ابی

سفیانی آلوب بر کناره کیتدی . اسلام عسکر لرینک قول ، قول ،
 منتظم بر صورتده کچبش لرینی کورن ابی سفیان شاشیرمشدی . نهایت
 حضرت پیغمبر افندمنک موکبی کلیرکن « یا عباس قارداشنگ ارغلنک
 ملک وسلطنتی نه قانار بو یومش ؟ » دیردین حضرت عباس رضی الله
 عنه « صوص او سلطنت دکل نبوتدر . » دیمکله ابی سفیان « نبوت ،
 نبوت » دیمه صوصمشدر . [ابن خلدون وجودت پاشا] . . بوایکی
 وقعه دن آکلاشیلدیغنه کوره خلافت ، سلطنت دکلدر . تحکم واستبداد
 هیج دکلدر . ناصل که ایکنجی خلیفه ابوبکر رضی الله عنه « قانزعت
 قومونی ، بو یورمشدر . یعنی ن اکر یله جک اولو . سه م بی دوغراتیکیز .
 ابن خلدون مشهور تاریخچک او چنجی جلدینک صوکنده [اعلم
 ان الملك الذي يخالف بلینانی الخلافة هو الجبروتیه المعبر عنها بالکسرویه
 التي انکرها عمر علی معاویته . حین رأی ظواهرها] دیمشدر . یعنی
 کسرالق وایمپراطورلق طرزناه . جبر وعظمتله قهر واستبداد ایله اولان
 حکمدارلق خلافته مخالف و بلکه منافقدر . نته ایم حضرت عمر
 معاویته ک بو حالرینی کوردیکنده معاوییه جیقیشمشدر . ابن خلدون
 قهر وجبروتله خلیفه لک طاسلایانلرک مجازاً خلیفه اولدولرینی تصریح
 اییدیور .

هله ظلم واستبداده امامتک هیج مناسقی یوقدر . شو آیت جلیله
 بوکا کوزل بر شاهدر .

استمیدبالله [قال انی جاءک اللسان اماماً قال ومن ذریتی قال
 لاینال عهدی الظالمین] فخرالدین الرازی شو صورتله تفسیر اتمشدر .
 [انه تعالی حکمی عنه انه طلب الامانه لاولاده فقال الله تعالی لاینال عهدی
 الظالمین قدل ذلك علی ان منصب الامانه والایمانه فی الدین لایصل

الى الظالمين . . . یعنی حضرت ابراهیم اولادی ایچون امامت طاب
ابتدی . جناب حق « بنم عهدم ظالموره ایریشمز ، بویوردی . بو
آیت جلیله دلالت ایدرکه دینده امامت و ریاست ظالموره و اصل ابلاز
ظالمرا اوکا مستحق اولماز » [اشبا و نظائر] ک ایلاک جلدنده تصریح
ایدلیدیکی وجهله امامت خلق اوزرنده کی تصرفی مصالحت اوزرینه
متوقفدر . مصالحت ، مصالحت عامه در .

مصالحتك فوتی زماننده تصرفه سبب قلبیه جنی بدیهی دگیبدر ؟
امامك خاق اوزرنده کی تصرفی مصالحته مبنی اولونجه آرث و تحکم
طریقيله واقع اولان تصرفك بطلانی میدانه چینار . ناصیل که قاضیك
اموال ایتمده کی تصرفی ده مصالحت اوزرینه منوطدر . مصالحته مبنی
اولمازسه صحیح دکلدر . هله یتیم اثبات رشدایدرسه قاضیك تصرفه
هیچ صلاحیت و حقی قالماز .

رشیدك مالنده ایستدیکی کی تصرفی قییندن اولارق خاق ده کنده
ایشلرنده حاکم و آمر اولایلیرلر . بخلقك حقیدر . شرح عقائد کی
شو عبارتهك صوك فقره سی بو حقه دلالت ایدیور . [و لهذا جهل
عمررضی الله عنه الامامة شورى بین سته مع القمع بان بعضهم افضل
من البعض فان قيل كيف صح جعل الامامة شورى بین الستة مع ان لا يجوز
نصب امامین فی زمان واحد قانان غیر الجائز هر نصب امامین مستقلین
یحیب طاعة کل منهما علی الانفراد لما یلزم من ذلك من امتثال احکام متضادة
واما فی الشورى فایکل بمنزلة امام واحد .] شو عبارتهك صوك
فقره سی [شورى یعنی مجلس مشورتك هدی بر امام دیمکدر .
بوکا بناء درکه تورکیا بویوک ملت مجلسی بر آرائق امامت و خلافت
وظیفه سی دخی نفسناه جمع ایتشدی . مجلسك هیئت عمریه سی بر

امام منزله‌سندیده ایدی . صوکر اهل بر ذات بولونجه امانت خلافتی
 مشر وع اولان انتخاب ابله عبدالمجید حضر تریزیه تودیع ایتدی .
 امامتک بر هیئت طرفندن درعهده ایدیله‌ییله‌جکینه شو آیت جلیله
 وتفسیری دخی لالت ایدره . استعین‌بالله [والذین یقولون ربنا هب لنا من
 ازواجنا وذریاتنا قرۃ اعین واجعلنا لامتقین اماماً] [یعنی شول کیمسه لکه
 یاربی بزه نه شلریمزدن و ذریتلریمزدن کوزبسه کاری آرماغان ایت و بزنی
 دین و دنیا سنی بیله نلره امام قیل دیر .] قاضی بیضاوی بو آیت
 جلیله‌نی شو یولده تفسیر ایتمشدر . [یقتدون بنافی امرالدین بافاضة
 العلم والتوفیق للعمل وتوحید . لدلالة علی الجنس وعدم الیسی کقولهم
 نحزجکم طفلاً ولاته مصدر فی اصله اولان المراد واجعل کل واحداً
 اولانهم کفسی واحده لاجداد طریقهم و اتفاق حکمتهم] یعنی [ناس
 امر دینده عمله توفیق و افاضة علم ابله بزه اقتدا ایدلر . امام کله سنک
 مفرد اولمسی جنس اوزرینه دلالت وعدم التباس ایچوندر .] ثم
 نحزجکم طفلاً [آیت جلیله‌سندیده وارد اولدینی کبی . امام فی الاصل
 مصدر در . یاخذ مراد [بزدن هر بریمزی امام قیل] دیمکدر .
 و یاخود اونلر بوللرینک و سوزلرینک بر لکی ایچون بر آدم کیدر لر .
 بو مبجده خرازم تورکلرندن اولان علامه زحمشری [بدل
 علی انه جعل الخلاقه مشترکته بینهم] دیمکله شومساعنی کوسترمشدر .
 یعنی دلالت ایدرکه حضرت عمر خلافتی آلی کیشی آراسنده مشترک
 قیلدی . . (اشباه و النظائر)ک برنجی جلدنده تصریح ایدلمدیکی اوزره
 ولایت خاصه ، ولایت عامه دن دهاقوتلیدر . شوقاعده فقهیه‌نی بو کونکی
 اوزره طریزیه تدلیق ایدرسه‌ک بر حکم نازک تبعه‌سی اوزرنده‌کی ولایت

عمومیه سندن خالق کندی ایشلرنده و اداره لرنده کی ولایت خصوصیه لری
داها قوتلیدر .

نرده قالدی که حکمدارلر مسـئول اولماسـون ، نرده قالدیکه
حکمدارلر مقدس اولسون ، نرده قالدیکه حکمدارلر خالق اوزرنده
ایستدکلری صورتده نصرف ایستینلر بو، شریعتده یوقدره بوکی شیلری
شریعتدن کؤستره ک ایسته یئر حکمدارلره دالقا و وقلق ایده رک چه بلرینی
دولدورمق هوسنده بولومان جرارلردر . (کلکم راع و کلکم مـئول
عن رعیه) بویوران حضرت پیغمبر هر کسک بر چوبان و هر چوبانک
سوروسندن مسئول اولدیغی بزمنه آچیق بیابان بویورمشلردر ، هر کسک
ملکته ک اداره ـ نده علاقدار اولدیغی بو حدیث شریفله ده میدانه
چیقبور .

علامه شمس الدین محمد بن قیم الجوزیه (بر کیمسه ایچون شریعت
بابنده ذوق حاصل اولمش و اونک کلاسه اطلاع نیین اولمشدره شریعت
اول و آخر انسانلرک مصالحی و تأمین خلق آراسنده کی ، سائلی عدالته
فصل ایچوندور . شریعت فوقنده عدالت و اوندن اوستون مصلحت
یوقدره . سیاست عادلله شریعتک بر جزئی و بر فرعیدر .) دیمشور .

اسلام شریعتی شریعتلرک اک مکملی وک زیاده انسانلرک مصالحه
موافق اولانیدر . بوکا شبهه یوقدر . شو حاله کوره کندی فکر
وراینده مستبد ، بر ملت اوزرنده هر ایستدیکنی یابان ، حکمدارلرک
مصالح ناسه و سیاست عادلله شریعه یه توافقی ایتمدیکی میدانده در . مصالح
ناسه موافق اولمایان هر شی شرعه موافق صایلماسا .

مادامکه شریعت دنیا و آخرتده انسانلرک سعادتلرینی آمر و کافل
ایدی . بو طرزده کی حکمدارلر شریعتی یه قادار هیچ بر عصرده

السانلری مسعود ائمه مشدر . ایشته تاریخ بو تقدیرده خلق کندی ایستدیکاری طرز و شکله کندی ایشلرنی کورمک حقلر بدر . اوده کندی کندیلرنی اداره در . (لا یجمع ایتی علی الضلاله) [۵] بویوران حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم ائمه امتهک رشدینی بیان بویور مشدر . آنکچون اولسه کر کدر که امته معین بر شکل حکومتی توصیه بویور ما مشدر در . بالکنز حکومت ایملرنده شورتا فضله اهمیت ویر مشدر در . که مشورت بخشنده کله جکدره ، سز دنیا ایشلرنی بندن دها ای بیلر کنز مائنده اولان [انم اعلم منی بامور دنیا کم] حدیث شریفیه حضرت پیغمبر بوکی ایشلرده خلقی سربست بر ائمشدر . زمانه ، مصلحته ، حاله کوره اک موافق بر شکل حکومتک اختیار و تاسیدی ختک برنجی وظیفه سیدر . نینه کیم وفات پیغمبری بی متعاقب بوتون صحابه طوبیلا نرق حکومت و خلافت مسئله لرینی آرا زنده کوروش مشدر و قرار لاشدر مشدر در . بونک اوزرینه هیچ بر کورولتی جیقه ما مشدر . فقط نه وقت که بو صورتله خلق آره سنده کوروشلوب شکل حکومت قرار لاشما مشدر . کورولتو جیقهش ، قیامت قویمشدر ، درملر قادر اسلام قانی آئمشدر .

بوندن سوکره مشورت و انتخاب طرزی سونمش ، برینه استبداد و سلطنت طرزی قائم اولمشدر . بیزانس و روما ایمبراطور لقلرینک طرز اداره سیدر که سوریه یولبله اسلاملرده کیرمشدر .

خلقدن فرقی اولمایان اسلام خلیفه لرینی برینه سربلره چکیلمش سلطانلر ، حکمدارلر به لیردی . بونلر ایران و بیزانس طرزنده خاخی کندیلرندن آبری غیرینی کورمکه باشلادیلر .

حالوکه ذوق قرآنه آشنا اولان هر مؤمن [اطمینان الله و اطمینان

[۵] امته ضلالت اوزرینه طوبیلا نماز .

الرسول واولی الامر منکم] آیت جلیله سندن آکلار که خلئمان اوزاق
باشایان و خاقدن اولمایان امر اولی الامر ده کلدرد . [*

حافظ عمادالدین ابی القدا تفسیر مشهورنده بو آیت جا بیله یی

[وقال علی ابن ابی طلحه عن ابن عباس واولی الامر منکم یعنی اهل

الفقه والدين وكذا قال مجاهد وعطاء والحسن البصری] دییه تفسیر

ایتمشدر . یعنی علی ابن ابی طلحه ابن عباسدن روایت ایدر که اولی الامر

اهل فقه واهل دین دیمکدر . مجاهد عطا و حسن بصری دخی بویله

دیمشدر .

بوراده اهل فقه تعمیرندن خام صوفی لرك اکلاد قلمری کی دکلدرد .

مسائل ناسه خادم حقوق مسائنه واقف دیمکدر . ذاتاً فقه حقوق اسلام

معناسنه دره . [فتح لیان فی مقاصد القرآن] نام تفسیرک ایکنجه جلدنده

بو آیت جلیله نک تفسیرنده [ابن کثیران] واولی الامر دن مراد اهل

عقل و تدبیردر . دبدیکی یازلمشدر . ینه بو تفسیرک عین صحیفه سنده

ابی حریره دن هقلاً [اولی الامر هم الامراء و فی لفظ هم امراء السرايا]

دینلمشدر . یعنی [اولوالامر] امرای دیمکدره اولدرده عسکری امرادر .

اسباب نزول دخی بویله کوسترلشدور .

بناء علیه بوراده کی اولوالامر دن مراد بعض کیمسه لرك اکلاد قلمری

کی مستبد حکمدار لر دکلدرد . اهل عقل و تدبیر اولان ملت مجلسلری

واهل سيف و قلم بولنان امرای عسکر به در .

[فان تنازعتم فی شی فردوه الی الله والرسول] آیت جلیله سنک

تفسیرنده (فتح لیان) صحاحی د حدیث وسنتند ببولونمازسه یلی

[*] الله وپیغمبره وبنزد ایش صاحب لرینه اطاعت ایدیکیز .

[**] برشیده اکلشه مازسه کز الله ورسوله مراجعت ایدیک .

اجتهاد در ، دیور ، و آشغی به دوزرو [بو آیت جلیله اکثر اصول
فقهی ، کتاب سنت اجماع و قیاسی مشتملدر . اجماع امتدن مراد
اهل حل و عقد اولدینی تصریح ایدیلیور .

و اجماعك قیاسه مقدم بولوندینی اثبات اولئیور، اجماع امتدن مراد
[اهل حل و عقد] اولورسه بو کونکی ملت مجلسلری بولردن باشقه
بر شی دکلدر .

امتک اعتمادینه مظهر هر نوع علم و فن صاحبزینی طوبیلاش
اولان ملی مجلسلر حل و عقد ارباندن مرکبدر .
بونلرک حکم و قرارلری اجماع امتدر . کوکلرینی ملتدن آلان و ملتک
هر صنف آدملرینی سینه سنده طوبیلایان اشمربی مجلسلرک قرارلری
(فتح البیان) صاحبک نولی اوزره قیاسه اوسنوندر .

شرح موافقده (امام علی کرم الله وجهه حضرتلرینک معاویه ایله
اولان منازعه سفی معاویه ک امامتک اجماع امت اوزرینه مؤسس
اولمدیغندن) ایلری کلدیکی تصریح ایدیلشدر . نیته کیم حضرت ابی
بکر دخی امام علی (رضی) ک بیعت ایتمسینه فوق العاده اهمیت و برمشدی .
چونکه حل و عقد ارباندن اولان امام علی نك ابی بکره بیعت ایتمه سفی
اجماعک تم اولمه سفی موجبدی . معلوم اولدینی اوزره امام علی ابی
بکره بر مدت بیعت ایتمه سفی ؛ حضرت فاطمه نك وفاتندن سوکرا
بیعت ایتمشدر .

کندیسنندن - سورانلره (خلافت حقه نده صراحت اولسه ابدی
بیعت ایدردم) بورمشدر . هر نه قادر امامت مسئله سنده متکلمین
اجماعی شرط ورمه مشلر . ده خائفی راشدینک اجماعه ویردیکلری
اهمیت اجماعیک و چوبنه باهر بردلیلدر .

خلافتك ، بزم بيلديكمز سلطنت شكلى اولمديفنه [الخلافة] بمدي
:لاون سفته ثم امير ملكاً عضوياً] [۵] حديث شريفى دخی دلالت
ایدیور. ا کر خلافت سلطنت دیمک واسه ایدی بویله بویورولمازدی.
خلافت سلطنتدن باشقه برمنزلتدر ؛ بر دای شریعتدر .

هندستان مسلمانلرینک اک بویوک عالمردن صاییلان مشهور
[امیر علی] حضرت تارینک خلافتنه عاند بر مقاله سفی بیرونده چیقسان
الاقبال غزته سفی ۱۶ شباط (۱۹۲۳) تاریخلی نسخه سنده یازمش ؛
بز بوراده مقاله سفی عیناً نقل ایتیمورز چونکجه چوق اوزونددر بعض مهم
پارچه لرینی آلمایی دها موافق کوردم [امامت بر زعامت دینه درکه
خلافتنه مقررهدر ؛ زیرا خایفه حضرتی پیغمبر (علیه) دن نیابتاً نامازده
اوکه کچمک حقیدر . درت بویوک خلفای راشدین مسلمانلره عاند
مسائلی صحابه تک بویه کلرندن عبارت بر محاسک یا دیمیه کورورلردی ،
بومجلسلرده قیله رئیسلری ، مأمورلر و اهالیدن برچوق کیمسلر
بولونوردی. امویلر بومجلسلره اهمیت ویرمه دیلر . عباسیلر بو خصوصاً
سنت پیغمبری به دها ائی رعایت ایتدیلر .

عباسیلرک اورتلرینه دوضرو مستعصم الله زمانندن اعتباراً تورک
بکلرینت باغدادد. نفوذلری آرمایا باشلامشدی . چوق کچمه دن او
حاله کلمشدیکه خلیفه لر تورک بکلر بکینک اذنی اولما یقجه بر شی
پایامازلردی. خطبه لرده بکلر بکینک دخی اسمی اوقونوردی .

[۵] بندن سوکرا خلافت اوتوز سنهدر، سوکرا قهار حکمدارلر اولاجقدر.
بوراده کی خلافتدن مقصد خلافت کامله وحقیقه اولدیغنی بوتون شارحلر آیان
ایدیور .

هله مصر حکمداری باببارس [*] عباسیلردن [ابی القاسم احمد] ای
مصره کتیردی و خلیفه اعلان ایتدی . خلیفه لر کندی لر یله تبرک
اولونوردی ؛ ملنک ذنوی ایشلرینه هیچ قاریشمازلردی ، شو حال
کیمسه نك اعتراضی موجب اولماشی .

خلافت عامه نك خلیفه بولوزدیفته استیذبالله [و جملمکم خلافت
الارض] آیت جلیله سی دخی شاهدر . یعنی جناب حق سزلی
بر یوزنده خلیفه قیلدی . ابن خلدون مشهور مقدمه - ماده نصریح
ایتمشدر . نیته کیم علما دن اصم ایله بر جماعت « ملک و سلطنت
مظالم ، فساددن خالی اولماقله اهل اسلام عدل و صلاح اوزرینه
اجماع و اتفاق ایتسه امام و خلیفه نصبندن مستثنی اولوزلر . » دیمشدر .
ابن همایک [لایشرط الاجتهاد و لالاشجاعة لندة هذه فی واحد
و یکن تفضیل مقتضیاً الشجاعة و الحکم لی غیره] سزی اووقته کوره وظیفه
حکمدارینما باقه لرینه تودوع اولونه بیله جکفی بک اعلا کوستریو [**]

[*] بوکونکی تورکجه منزله آرسلان بک دیمکدر . بای : بک .. بارس
بر نوع آرسلاندر .

[**] یعنی امامتده اجتهاد و شجاعت شرط دکادر . چونکه بونلرک برکشیده
اجتماعی آزدر . بو وظیفه لرک و حکمک باشقه سنه تودوبی ممکندر ...

شوری

مشورتك اسلامده کی موقعی هم پیغمبر (علیه) اقدمزك سوزلری هم ده ایشلری ایله قوتله نمشدر . [فاندن من استشار] بیوران حضرت پیغمبر ، طانیشمقسزین ایش کورن دیک باشلرک پشیمان اولاجقنی بیان بو یورمشلردر . قرآن کریمدن باشلی باشنه بر سورة جلیله نك (سورة شوری) آدیله نسمیه سی دخی مشورتك اسلامده کی موقعی کوستیر . . .

جناب پیغمبر (ع . م) اقدمز بر مسئله ایچون وحی کلدیکی زمانلرده صحابه کرامك ایشه عقلی ایره نلریله دانیشیرلردی ، قونوشورلردی . بدر محاربه سنده (حباب بن المنتذر) له موقع حرب خصوصنده کوروشمشلردر . بدرده آلنان اسیرلرک جقلرنده یایلاجق معامله دخی اصحاب ایله کوروشولش و ویریلان قرار اوزرینه حرکت اولونمشدر .

خندق محاربه سی وقع اولادن آنسزین قریشك مدینه اوزرینه باصقین یایمق اوزره بولندقلری خبر آلمشدی . حضرت پیغمبر صحابه یی طویلا یوب نه یایلمه سی لازم کلدیکنی قونوشدیار . نهایت سلیمان فارسی

رضی الله عنہک رایلی مناسبت کورولدی . مدینہ نیک اطرافتہ خندق
قازیلہ بہ باشلائیلدی [*] .

وینہ خندق محاربہ سی اثنا سندنہ . واقع اولان صاحب تکافی دخی
مشاورہ اولوندی رقبوب ایدلمدی . او وقتلر پیغمبر افندیمیزک مسجدی
طادنا مشورت صالونی کی ایدی . هر شی صحابه ایله اوراده کوروشولور .
قرارلاشدیریلیردی .

طیبی ، مهم برایشه دائر یاپیلاجق استشاره اوایشی ائی بیله نلرله
پایلیردی . استشاره ایدیلن آداملره مشاور و وزیر ده نیلیردی .
خلقنای راتندن زمانده وزیر و مشاور صحابه ایدی ؛ خلق ایدی . تمییر
مخصوص اوزره اهل حل و عقد ، ایشه عقلی ایره نلر ایدی .

أمیه اوغللری خلانسی سلطنته چویردکاری زمان وزیرک یعنی
مشاورلک ایشینی ده ده کیشیدیردیلر . خلقی آرادن چیقاردیلر .
بیلیورلردی که خلق کندیلرینی سهومبورلردی ؛ وزارتنی رتبه و پایه
حالنه قویدیلر ، ایستدکاری و امین اولدقلری آدامه اوننی حواله ایدر
یاپیلاجق ایشلری اونلرله کوروشورلردی .

أبیک أوجی عباس اوغوللرینک آللرینه کچنجه اونلرده بویله
پایدیلر . چونکه اونلرده خلقندن امین دکلردی . کندیلرینی
سهودیره مشلردی . هم بر چوق قان دوکشلر همده اولاد رسولی
کوجندیر مشلردی .

عباس اوغوللری وزارت مسئله سی تمامیله ایران اصولی اوزره

[*] حالبوکه اووقته قدر عرب دیارنده خندقله بربری مدافعه ایتمکی بیاهزلردی .
بو ایران اصولی ایدی . حضرت پیغمبر بونی آلمنده ضرر کورمندی . بزده
نغمزه اولان هر تورلی ائی ویکی شیلری آلوب تطبیق ایده ییلیرز .

توجه ایدر اولدیله . ایش بویله کیتدی نهایت بو موقعی باغداد تورکاری آلابینه آلدیله .

عثمانلیلرک ایلك کونلرند ، هر شی چادرلرده بوی بکلریله کورو . شولور ؛ قونوش-ولوردی . عثم ، غازی وادرخان غازی زمانلرند بویله یاپیلدی . فقط چوق کچمه دن ایران ویزانس اس-وللری عثمانلیلرجه یواش یواش آلمیه باش-لانیلدی . وزرات موقعی ایجاد اولوندی . آداملر تعیین آیدیلدی . حتی وزیرلرک هر ایشه قاریشملمی نهلمکلی کوروله رک اورنآدان قالدیریلانلری بیله اولوردی [*] . آرتیق مشاورلک ووزرات قورو بر آددن عبارت قالدی . حکمدار نه ایسترسه او یایلیر ؛ اوکا قرار ویریلیدی . وزیرلرده [هرکه سلطان پیسنده نترست] دیبه حکمدارلره یارانم ایچون هر شیئی یاپار ، هر قتالی ایجاد ایدرلردی . بونلره دالقاووق علماده طاقیلیدی . ٹولکه بر چیفتلک ، خاق بر کوله کبی اداره اولونوردی .

حضرت ابوبکر ، حضرت پیغمبرک آخرتی شریفلرند انصاره قارش س-ویلدیکی بر خطابه ده د هیچ بر مصاحفده مشورتکزه مراجعتدن کیری دو ، ولیه جقدر . رأیکز منضم اولدخه هیچ بر ایش کوروله میه جقدر . دیمشدر .

بر حکمدار نه قادر عقللی ، نه قادر بیلیکیلی اولسه بنه قوجه بر ٹولکه نک بوتون ایشلرینی کندی قفاسیه . پوشونوب یاپاماز ؛ هر حاده بیلمدیکی بیلیدیکندن بیک قات فضلدر . کور کورینه یاسیلان

[*] عثمانلرده چانداری طائلسنک ، عباسلرده برمکیلرک فلا کتلهینه سبب هب مستهد حکمدارلرک قورقوریدی .

بر ایشان نه خیر کایر ؟ . . . هله او حکمدار بر آر بودالا بر آزده
ظالم اولورسه وای خالقک باشنه کله جگه . . .

تاریخچه باقیکنز ، ملتريک چکدکاری فلاکتلر هپ بو کبی دیک
باش حکمدارلرک ، هپ بو کبی دانقاوردق وزیرلرک بوژنددره .

بر ایشده مشاور وزیرک اہمبق حضرت موسی دن حکایة
وارد اولان شو [واجعللی وزیراً من اہلی ہرون انخی اشدیہ
ازری و اشركہ فی اسری] آیت جلیلہ سبلہ دخی ثابتدر . یعنی یارب سن
پکا کندی اقرابمن قارداشم ہارونی وزیر قبل اونکله قوتمی آرتیر
واونی ایشلمده اورتاق ایله ..

اگر مشاوره دادن وارسته قاله ایسی حضرت موسی حضرت
پیغمبر قالیرلردی . شو آیت جلیلہ مشاورک ایشده مشارک ، اورتاق
اولدیغنه نہ کوزل دایلدر . قریشولاجق ، یابلاجق ہر ہانکی بر
ایش حکمدارہ عامد مستقل بر ایش الاماز ، خلق کندی ایشلرنده
مشارک واورتاقدرلر . اورتاقنرک ایشلری باش باشہ کلرک آنجاق
اورتاقنرک وشونوب طاشینہاری لازمدر . حکم ، قرارده اولرہ عامددرہ .

خلق کندی ایشلری ینہ کندی اللریلہ انتخاب ایتدکلری
کیمسہلرہ کوردورملرینہ شو . استہذباللہ [ولکن منکم مة بدعون
الی الخیر وبأمرن بالمعروف ونہون عن المنکر .] آیت جلیلہ سی نہ کوزل
حجتدر [۵] . [فتح البیان فی مقاصد القرآن] ادلی مہم تفسیر صاحبی
[کلمة من للتبعیض] دیور . یعنی سزک ایچکز دن بعضیلریکز دیمکدرہ ؟
مفسر بوراده خاص اولان امر بالمعروف نہی عن المنکر عام اولان

[۵] سزدن بر جاءت اولسون کہ خیر کورترسین ، عرف وطاعتی امر

ایسین ، کونواسکی نہی ایسین ..

خبر اوزربنه عطف ایدیلش دیدکدن صوکر ، معروف اولان شینک عقلاً و شرعاً کوزدلاکی ، منکر اولان شینکده عقلاً و شرعاً کونولکی بیلینن شیدر ، دیبور . شو تفسیره کوره عرفاً و شرعاً ائی و کوتو اولان شیلری ملته کوسستربر ، خیره دعوت ایدر . بر حزب ، بر جماعت لازم ایمش ، بوده ملت مجلسلرندن باشقه نهدر ؟ نهیه دلالت ایدر ؟ تضیی ایتهدن هر گوشهده بر ذات بو وظیفهینی ایضا ایتسه نه فایدا اولور ؟ فقط بو وظیفهیه ملت ، ایجریسندن ساجدیکی کیمسهری مأمور ایدرده جالیشرسه داها ائی میودلر ویریر ، و روح قرآنه موافق حرکتده بولونولمش اولور . [ائی الفدا] تفسیرینک ایکنجی جلدنده بو آیت جلیلهک تفسیرنده [یقول تعالی ولکن منکم امته منتصبه للقیام بامرالله فی الدعوة الی الخیر و الامر بالمعروف والنهی عن المنکر] دیمشدر ، معنای : جناب حق د سزدن بر جماعت ایلسکی امر ، فالئی نهی ایتمهک و خیره جاغیرمهه اللهک امربله قیام ایچون وظیفهدار اولسون .. بویردیور .

ملتک طوبلو اولارق رأی و آرزولرینی اظهار ایتملری وهر ایشلرینی مشورتله کورمهلرینی جناب حق (و امرهم شوری بینهم) آیت جلیلهسیله بیان بویرمشدر [*].

بو آیت جلیلهینی فتح البیان صاحبی (ای یقشارون فیها بینهم و لایهوجلون و لاینفردون بالرأی) صورتنده تفسیر ایتمشدر یعنی « قولرم آرالرندهکی ایشلری قونوشورلر عجله ایتزلر وهر کس کندی رأیبله حرکت ایتسه . هر کس کندی رأیبله حرکت ایتسه مشورتک ، حتی جمهبتک حکمی قالماز . فوضی اولور ؟ آتارشی اولور .

[*] یعنی اونلرک ایشلری آرالرنده مشورتلهدر .

شیخ اکبر محی الدین عربی قدس سره حضرت تازی (الشوری الفته
لجماعته و سیار للعقل و سبب الی الصواب) بوپور مشلردر . یعنی مشورت
بر جمعیت ایچون الفت و محبتدر ، عقلک سیاریدر . و دوغرو یولک
قولانغوزیدر .

مشورتک لزوم و وجوبنه . (و سائر هم فی الامر) [۵] آیت
جلیله سندن داها بلیغ نه اولایلر ؟ . اصول فقهده امرلرک
وجوب ایچون اولدینی مصر حددر . بو آیت اصلاً جناب پیغمبره
فرعاً بزلره أمردر . فتح الایان صاحبی [پیغمبر اقدیمزک
بوراده مشورتله امر بوپورولسی صحابه کرامک خاطرلرینی آلمق
واهت محمد حضرت پیغمبردن سوکرا مشورتک مشروعتینی کوسترمک
ایچوندر] دیمشدر .

امام سیوطی سند حسنله ابن عباسدن روایت ایدرکه حضرت
پیغمبر اقدیمز بو آیت جلیلک نزولنده (الله و پیغمبری مشاوره دن
آزاده در . لکن حق تالی مشاوره یی امته رحمت قیلدی ؛ استشاره
ایدن اهلیقی ، ائیمین اهلیقتسزلکنی غیب ایتمز) بوپورمشدر .

نیته کیم تفسیر کبیر صاحبی فخرارازی (واذ قلنا للملائکة انی
جاعل الایه ..) آیت جلیله سنک تفسیرنده « ملائکة کرامله مشاوره نیک
اسبابی انسانلره مشورتک مشروعتینی کوسترمک ایچوندر) دیمشدر .
امام قرطبی ابن عطیه دن نقلاً « اهل علم و دین ایله استشاره
ائیمیه نیک عزلتک وجوبنده علما اختلاف ائیمه مشلردر . » دیمشدر .
ابن خوارزمند دیبورکه « اولیای اموره علماء ؛ رؤسای عسا کر
اهالی نیک ایله ری کله نلری کانبلر ، عمللر ایله مصالح بلادده عائد
مشاوره واجیدر . »

[۵] یعنی سن اولرله مشاوره ایت

ابن مردويه امام علی کرم الله وجهه حضرت لرندن روایت
ایدرکه برکون حضرت بینمبر صلی الله علیه وسلم اقدیمزه
« عزم نادر ؟ » دبیہ صور شلر ، اوده « عزم ایشه عقلی ایره نلرله
مشاوره ایتمک و صکرا و بریلن قراری یایمقدر » بو بوره مشلر در .

صوک عصرک الک ابو بوک دین علماسندن بولونان شیخ محمد عبده
حضرت نلری (الاسلام و النصرانیه) آدی کتابنده (ولتکن منکم
آمنة الآیة .) آیت جالبه سنک تفسیرنده دیبورکه (هم بقیمون امته
تدعوا الی الخیر وهم المراقبون علیها و یردونها الی السبیل السوی اذا
انخرفت عنه وتلك الامة لیس لها فیهم الا الدعوة و التذکر و الاذار و التخذین)
یعنی مسلمانلر برجماعت اقامت اندر لرکه اوجماعت دائماً خیرلی ایشلره
دلالت ایدر و مسلمانلری قوللار طوضرو یولی کوستیر ، بو جماعت
مانی دعوت ایدر ، سویلر ، قور قودور

ابی الحسن الماور دینک (الاحکام السلطانیه) آدی کتابنده کی
شو سوز ملی حاکمینی و اصول مشورتی نه کوزهل تعریف ایدر ،
(فقالت طائفة لا تستصدا بالجمهور اهل العقد و الحل من کل بلد لیکون
الرضی به تاماً و التسلیم لامامته اجاعاً) یعنی علمادن برجماعت دبدیلرکه
« امامت و خلافت صحیح اولماز آنجاق هر بلده دن عقلی ایره نلر
طوبلانما دقجه تا که اجماع بولونسون و رضا عمومی اولسون . . . »

خلق حاکمیتی

اسلامی سیاست اعتباریله نام بر (خلق حاکمیتدر .) مسلما .
نلقده کی مساوات هیچ بر دینده یوقدر . اسلاملقده نه اشراف ، نه
زادگان ، نه خاندان نه رهبان وارد ؛ ساده وبسیطدر .

حقوق سیاسییه ومدنییه اعتباریله مسلمانلر بر بردن آیری
صلاحیتلره مالک دکلردر . هر کس عینی حقوقه هر کس عینی صلاحیتیه
مالکدر . اسلام حقیقی (الناس کاستانالمطر) دیمشدی .

حضرت پیغمبر (علیه م) افدنن اصالت وقومیتک الک جوق
حکم سوردیکی هر بلر آراسنده تام مساواتی تأسیس ایتمشدی . یابانجی
بر سامان فارسی قادار هر ایشه قاریشدر بلبردی . اشرافدن اولمایان
بر مسلمان اصیل بر مسلمان کبی هر حقوقه صاحب اولوردی .
همارین یاسرابله ابی سفیان عینی صلاحیت حقوقیه مالکدیلر .

حضرت پیغمبر (علیه م) قومتک ابرکه کله نلریله ناصل قنوشورسه
فقرا بعوام ایله ده عینی صورتله قنوشورلردی .

امام ابی بکر (رضی) خلیفه اولدینی کون ن تجارت ایچون آنده
زه میل ایله چارشیه جیقمشاردی .

حضرت عمر رضی الله عنه دهاها فضیله خلقی ایدیلر . کیجهرلی

بیله خقله مشغل اولوردی . مدینه یه کلهن بر سفیر حضرت همرك
خليفه اولديغلك فرقه و اراماش ایدی ؛ قدس فتحینه کیدرکن
کوله سیله ده و یه نوبتله بنمشلردی .

اصلامك خنقای رانیدن زمانه کی صاف و تزیه خلقه جیانه چوق
کچمه دن عجمك و رومك اصالت و استبدادی غلبه ایدی . هر شی
ده کیشدی . دین الله آلت اولدی . خلافت اک ظالم بر سلطنته
مسند اولدی . خلیفه لر صورغو و سؤال دن وارسته صاییلدی لر . . ایلک
خلیفه لر قارشی (سفی قلنجبزه دوشورلدوروز) دنیلدی کی زمان
خلیفه ممنون اولمشدی . فقط اموی و عباسی خلیفه لری اوفاق بر
اعتراضی بیله هضم ایده میورلردی .

چولارک صاف و حرا اولدری بو حالاره قارشی قویق ایستبورلردی .
فقط هر دفعه سنده بک قانلی هزیمتله اوغرایورلردی . نهایت اورالده
باشقه طرفلرک اوغرایدی خاسته لقه طونولدی . اسلام عالمی قانی بر
جهالت ، آجی بر استبداد طوتدی ...

درده باقبکیزکه دین علماسی ناهنی آلان بعض دالقا و و قلمر جهل
و استبداده یاریم ایدیورلردی . خلقی او یوتق ، خلق اذیرمک
ایچون هر درلو قنوالری ویره کدن چکینمیورلردی . یالان حدیثلری
اویدورنایور ؛ کیف ایچون اجتهادلری یایامایور خلیفه حضورنده بر
عالم اورنغی می چکیشدیر میوردی .

خالق حاکمینی تحکیم ایدهن شوآیت جلایه نك حکمندن غفلت ایدیلیور .
اک چتین استبداده مدحیه لر یازیلیوردی . استبداله (انما ولیکم الله و سوله
و الذین آمنوا لآیه) یعنی نيزک ولی و وصیکز الله و بیغمبری و مسلمانلردر .

اگر مسلمانان را ولایت و وصایت اید، جگه جگه حکمدار لر اولمسی لازم کلمه ایدی شه سز بویله بوپور و لمزدی .

شو آیت جلیله دن صراحتاً آکلاشیلدیفنه کوره مسلمانلر یکدیگرینه قارشلی ولی و وصیدرلر . . باشقه بر شخصک او ولایتی آلماسی و خلقه هاند ولایتی هسنده جمع ایتمه سنی دوعه ؛ دکدر . روح اسلامه و صراحت قرآنه او ایمان بر شیدر ، بر تجاوزدر .

بو آیت جلیله تک سوکنده شو استمیدالله (و من بتول الله و رسوله و الذین آمنوا فان حزب الله هم الغالبون) آیت جلیله سی ده بو قاریده کی معروضانمی تأیید ایدر یعنی بر کیمسه الهی و پیغمبری و مؤمنلری ولی اتحاد ایدر سه اونلر للهک حزبی و جماعتی در که للهک حزبی دائماً غلبه ایدر . .) قاضی بیضاوینک پیغمبری ده بو یوله در .

استمیدالله [و عدالله لذن آمنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنکم فی الارض الا یہ] یعنی لله تعالی ایمان ایدر لری و ایلیک یا بانلری پر یوزنده خلیفه فیلاجقدر . قاضی بیضاوی بو آیت جلیله یی (لیجه انهم خلفاء متصرفین فی الارض تصرف الملوك فی ممالکهم) دییه تفسیر ایتمشدر که معناسی : جناب حق کندیسنی ، پیغمبری و مسلمانلری ولی ایدینن کیمس لری بر یوزینه — حکمدار لرک اولکلرینه حاکم اولدقلری کی — حاکم قیلاو . .

بر یوزینه تصرفده و حکمدار خلق اصدر . بو کاتبناه حق ده اونکدر . بو آیت جلیله تک سوکنده بوپور و لوپور که (ولیکن لهم دینهم الذی ارتضی لهم ولییدلنهم من بعد خوفهم امناً) . . یعنی جناب حق بویله کندیسنی ، پیغمبری و مسلمانلری ولی ایدینن کیمس لرک دینلرنده تمکین و یریر . و اونلرک قورقولرینی سلامتیه چوریر .

بو آیت جلیله شو صوك كچمش اولان ملی استقلال ومدافعه محاربه سنك فايدالرينی عادتاً اولدن خبر ویرمشدیر .

چونکه بر طاقم کیمسه لر مستبد ، غیر مسئول حکمدارک اطرافه لویلانمشلر اونوی ولی ایدینمشلردی . آوروپالیرک هر تکلیف استدلکری شیلری قبول ایشلر ، اولککک یاریسنی اللربله دشمنلره ویرمشار ، خاکی ، مملکتی دوشونومه مشلردی اونلر عادتاً آوروپادن قورقشلردی . ایش اونلرک دیدکلرینه قالسه ایدی . وای باشمزه کلنلره . . . اون سنه به وارمادان آناطولی ده روم ایلی واندلس کبی تک بر مسلمان قالمایه جقدی . .

فقط بر طاقم دینی بوتون مسلمانلر چیقدی لر . طبقی آیت جلیله ده بیان قیویورلدینی اوزره الله ورسول الله و مسلمانلره کوه ندیلر . ارباب عقد و حلی طوبلا یوب دوشوندی لر طاشیندی لر . سلاحه سارلدیلر (وایدانهم من بعد خوفهم امانا) سری تجلی ایتدی ، اولککک تمیزلندی کتغار قالمادی . استبداد بیقیلدی مستبد قالمادی . خوف ، امن و امانه تبدل ایتدی .

حافظ ابن کثیر بو آیت جلیله تک تفسیرنده (هذا وعد من الله رسوله صلوات علیه و سلمه بانه سيجعل امته خلفاء في لارض اراةمة . انناس والرواة عليهم وجم تصلح البلاد) یعنی بو آیت جلیله ده لاله تالی حضرتلری پیغمبرینه وعد ایدیورک لاله تالی محمد امتی بر یوزنده خلفا قیلاجق ؛ یعنی ناسه امام و ناس اوزرینه والی قیلاجق و اونلر واسطه سیه بلاد و ممالکی اصلاح ایدجک . . .

بناءً علیه مسلمانلر بر یوزنده کندی ایشلرینه والی ، کندی اولکلرینه حاکمدرلر . صلاح آنجق بو صورتله میدان کلیر . یوقسه

ایش - کمندار لوك اللربنه براقيلورسه ظلم وفلاكتدن باشقه برشی
تولد ایتمز. نبتہ کیم بو جهت (ان الملوك اذا دخلوا قرية) آیت جلیلہ سبلہ
تصریح بو یورولمشدر که تفسیری کچہ مشدر .

سوزك قیصه سی مسلمانلق تام خلق جیلوق در . مساوات وحقانیت
دینیدر . کیمسه نك خلق اوزربنه بو کسه لکه تحکم ایتمه حتی بو قدر .
ناسل که انسن مالکدن مروی اولان شوو حدیث شریفده خلقک
موقی تصریح ایدیلمشدر . (الخلق کلهم عیال الله فاحب خلقه الیه
انهم بعیاله) یعنی خلقک هپسی الیهک عیالیدر لر . خلقک الله
یاندر ، اک سه وکیلسی عیاله اک منفعتلی اولانیدر . امام طبرانی
معجمنده دخی بو حدیث شریفی روایت ایتمش و شوو صورتله تفسیر
ایتمشدر . (ومعنی عیال الله فقراء الله نع والخلق کلهم فقراء الله نع)

(وآنمروا ینکم بمرووف) آیت جلیلہ سی دخی خلق حاکمینی
تصریح بو یورومقدمه در . بو قادار صراحتلره قارشى استبداده و شخصی
حکومه طرفدار اولوق اسلامه اهانتدر .

(لاتزال طاقتة من امنی ظاهرين على الحق لا یعزهم من خذلهم
ولامن خالفهم الی یوم القیامة [۵] حدیث شریفی موجبجه بو کیلره
قارشى دائما اسلامک روح صافق یوجه لده جک ، مؤمنلر اکسیک
اولمایا جقدر .

[۵] یعنی بئم امتدن قیامته قادار بر طاقته بولوناجقدر که اولنر دائما
حق اوزبته اولاجقدر اولنره هیچ برشی ضرر ویرمه جکدر .